

NÅR TEATER LÆRER OSS Å SI NEI

Av og til skaper en bok, en film eller en kunstutstilling uro allerede før produktet er sluppet ut på markedet. En sjelden gang skjer dette også med en teaterforestilling, som i tilfellet med Teaterfabrikkens stykke HYSJ! Selve idéen om forestillingen har møtt motstand gjennom flere år, grunnet det kontroversielle temaet: Seksuelle overgrep mot unge kvinner.

Sannheten skal fram

Det var likevel mange som møtte opp til forestillingen i Kautokeino i går kveld for å se et teaterstykke som utfordrer sin egen tittel.

Teaterfabrikken ønsker intet mindre enn å forandre verden, når de med nennsomme virkemidler viser forestillinga HYSJ!

Allerede fra innslippet i salen legger produksjonen vekt på å gi publikum en helhetsopplevelse. Vi følger en lysende stripe på gulvet, gjennom scenografien, mellom flortynne tekstiler, over plattinger og mellom høytalere som byr på et vell av unge stemmer. Vi hører brokker av beretninger, betroelser som etter hvert blir formidlet av de fire skuespillerne på scenen. For her skal ingen hysjes ned, her skal sannheten fram.

Sårbarhet og kikkermentalitet

De ansvarlige for forestillingen kaller denne teaterformen for dokumentarisk teater.

Skuespiller Ellen Zahl Jonassen leder an når fortellingen om hvordan denne teaterproduksjonen ble til faktisk framstår som en del av selve stykket. Hun serverer kalde fakta med besk innlevelse, og rå statistikk med kraft og harme.

Forestillingen tar i bruk også andre dokumentariske virkemidler, som at skuespillerne filmer hverandre på scenen. Bildene av skuespillernes ansikter på flere lag gjennomskiktig stoff gir en opplevelse av nærhet til det unge, sårbare. Samtidig gir filmingen assosiasjoner til voksnes påtrengende handlinger mot barn og unge, uetisk dokumentering og misbruk ved hjelp av Internett. Filmingen fører også tanken til den utstrakte kikkermentaliteten i vårt samfunn.

Poetisk humor og inderlig alvor

Dokumentarisk teater kan også bli pedagogisk teater, noe som sjelden er vellykket.

Men i denne forestillingen forenes statistikk, personlige uttrykk og utdrag fra rettsprotokoller med poetisk humor og inderlig alvor. Samarbeidet mellom manusutvikler og instruktør Janne Wettre og de andre medvirkende har resultert i en tydelig, skarp og samtidig lun forestilling.

Replikker som virker som de er tatt rett ut av intervjuer med ungdommer framføres troverdig naturalistisk av skuespillerne Kristine Myhre Tunheim, Morten Røsrud og Nanna Elisabeth Berntsen. Med alvor og humørfyllt sjarm formidler de forskningsdata, betroelser fra ungdommer, og historier fra skuespillernes egne liv.

Tonen er varmt ivaretagende overfor stoffet de formidler og overfor publikum.

Kontrasten er sterk mellom et rettsreferat tørt opplest av Røsrud og den samme historien fortalt med lavmelt opprørhet av to unge jenter (Myhre Tunheim og Berntsen).

En oppfordring til å ta vare på hverandre

Susanne Irene Fjørtofts scenerom er omsluttende, lett og lyst. Lyssettingen til Reidar Richardsen understreker scenografens enkle, romskapende grep, og tilfører farger og energi.

På bakteppet er det sydd et motiv: Stiliserte silhuetter av en rad menn lurer i bakgrunnen, store og grove. Men selv disse er utført mykt og antydende, i hvitt på hvitt. Plastkleddede åpninger blir som vinduer i scenografien. Dette kan gi en følelse av forskjellen mellom å være innenfor og utenfor, en tematikk som berører unge mennesker sterkt. Forestillingen oppfordrer unge mennesker til å ta vare på hverandre i stedet for å konkurrere og trykke hverandre ned. Fra scenen vises det til at lav selvtilitt gjør at mange unge blir ofre for misbruk. Ungdom blir utsatt for et stort press fra omverdenen, når det gjelder skole- og sportsprestasjoner, utseende, idealvekt og popularitet blant venner. Seksuell debutalder er et hett tema for ungdom, og ytterligere en kilde til bekymring. Følelsen av utsatthet presser mange unge til handlinger de siden angrrer på. Både jenter og gutter blir offer overgrep som byttehandel med sex mot tjenester. Mange barn, mange unge gutter og jenter fanges inn av pornoindustrien.

Respekt for publikum

Publikum tilkjenner alle disse opplysningene gjennom en fragmentert dramaturgi, via brå virkemidler. Plutselig kuttet situasjoner, den musikken som følger enkelte scener stoppes abrupt. Denne fragmenterte formen kler stoffet, uttrykket blir ungdommelig rastløst og uforutsigbart. At en del overganger blir nølende og at noen arrangementer ikke helt sitter, føles som bagateller i denne sammenhengen. Disse småfeilene retter seg nok i spillets gang, og forestillingen leveres uansett med den største respekt for sitt unge publikum, i innhold, visuell utstråling og i skuespillernes framføring.

Publikum grøsser ved et slikt eksempel på bytte-sex: "En hamburger for en sugejobb", - først en sak inn i munnen, og så noe helt annet. Men er den ene tjenesten virkelig den andre verd? Dette spørsmålet stiller denne forestillingen, og formidler samtidig så mye kraft og håp at man går styrket ut av salen. Ungdom, lærere, foreldre, politikere, - alle har vi blitt trenet i å si NEI.

Hilde Skancke Pedersen